

mgr BARBARASZCZEPANOWSKA
Centralny Instytut Ochrony Pracy
– Państwowy Instytut Badawczy

Międzynarodowe źródła informacji o bezpieczeństwie pracy – Biblioteka Międzynarodowej Organizacji Pracy

Publikacja opracowana na podstawie wyników zadań realizowanych w ramach programu służb państwowych objętych programem wieloletnim pt. „Dostosowywanie warunków pracy w Polsce do standardów Unii Europejskiej” dofinansowywanych przez Ministerstwo Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej w latach 2002–2004. Główny koordynator: Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy

Bezpieczeństwo i higiena pracy jest bardzo szeroką dziedziną wiedzy, powiązaną z wieloma innymi, np. fizyką, chemią, psychologią, socjologią. Dlatego też specjaliści z tej dziedziny, zarówno pracownicy nauki, jak i praktyki, chcąc rozszerzyć swoją wiedzę, muszą korzystać z wielu różnych źródeł informacji.

Jednym z miejsc, w którym można uzyskać materiały z tej dziedziny, jest Biblioteka Międzynarodowej Organizacji Pracy.

Międzynarodowa Organizacja Pracy, MOP (ang. International Labour Organization, ILO) z siedzibą w Genewie, została utworzona w 1919 r. podczas konferen-

cji pokojowej w Paryżu, jako autonomiczna organizacja stowarzyszona z Ligą Narodów. Celem jej powstania i działalności jest połączenie wysiłków trzech sił – rządów, pracodawców i pracowników w kierunku wspólnego działania zmierzającego do poprawy warunków życia i pracy ludzi we wszystkich krajach. Działania Międzynarodowej Organizacji Pracy od chwili jej powstania skoncentrowane są m.in. na walce z bezrobociem, poprawie warunków pracy, zagwarantowaniu odpowiednich wynagrodzeń, ochronie pracowników przed zagrożeniami i chorobami zawodowymi oraz ochronie pracy młodzieży i kobiet.

Sekretariatem Międzynarodowej Organizacji Pracy jest Międzynarodowe Biuro Pracy – instytucja zlokalizowana na obrzeżach Genewy, licząca ponad 1900 pracowników, pochodzących z ponad 110 krajów. Międzynarodowe Biuro Pracy posiada również przedstawicielstwa w ok. 40 krajach na wszystkich kontynentach, m.in. w Polsce.

To właśnie tutaj, w budynku Międzynarodowego Biura Pracy (fot.), znajduje się jedna z wiodących bibliotek na świecie, gromadzących, opracowujących i udostępniających zbiory z zakresu szeroko rozumianej problematyki pracy. Są to m.in. wydawnictwa zwarte, czasopisma, raporty z działalności różnych instytucji i organizacji, raporty z badań naukowych, materiały z konferencji i kongresów, różnego typu dokumenty, w tym dokumenty prawne, publikacje na takich nowoczesnych nośnikach, jak dyski CD czy kaseety video.

Biblioteka ILO gromadzi piśmiennictwo z całego świata, dotyczące m.in.:

- bezpieczeństwa i higieny pracy, w tym: warunków pracy i zagrożeń występujących w poszczególnych gałęziach przemysłu
- polityki rządów poszczególnych państw dotyczących zagadnień pracy
- rozwoju społecznego i zmian technologicznych w krajach całego świata

– działalności organizacji międzynarodowych (w tym Unii Europejskiej), związków zawodowych i innych instytucji, zajmujących się problemami pracy człowieka

– praw człowieka związanych z pracą

– ekonomicznych, prawnych i społecznych aspektów pracy, w tym: rynku pracy, demografii, zatrudnienia kobiet, młodocianych i emigrantów, zabezpieczenia społecznego, prawa pracy, statystyki, finansów

– zarządzania pracą

– medycyny pracy

– badań naukowych w zakresie pracy.

Biblioteka gromadzi również wszelkie dokumenty publikowane przez Międzynarodową Organizację Pracy. Prowadzone są usługi biblioteczne i informacyjne dla pracowników MOP oraz dla wszystkich zainteresowanych w kraju i za granicą. Pomieszczenia Biblioteki zlokalizowane są na czterech piętrach budynku i obejmują m.in. magazyny oraz prestronę, nowoczesnie urządzoną czytelnię z wolnym dostępem do półek, na których znajduje się księgozbiór podręczny oraz część zbiorów. Są tam również stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu oraz czytniki mikrofilmów. Biblioteka ta prowadzi sieć bibliotek w wybranych przedstawicielstwach ILO w ok. 40 krajach.

Biblioteka ILO w Genewie gromadzi światowe piśmiennictwo od roku 1920, uporządkowane w ramach trzydziestu osobnych zbiorów. Oprócz zbioru dokumentów MOP, zgromadzono duży zbiór międzynarodowych i krajowych przepisów prawnych oraz zbiorów dokumentów statystycznych związanych z problematyką pracy.

Zbiór statystyczny obejmuje dokumenty opracowane w ostatnich 5 latach. Są to dokumenty opublikowane przez MOP oraz inne międzynarodowe organizacje, a także dane statystyczne z poszczególnych krajów, publikowane w różnych dokumentach, w tym w książkach

i czasopismach. Zbiór dokumentów prawnych obejmuje międzynarodowe i krajowe przepisy prawne dotyczące szeroko rozumianych problemów pracy, w tym pełny zbiór dokumentów MOP.

Gromadzone są również inne osobne zbiory, m.in.: informacji i baz danych na płytach CD, zbiór mikrofilmów, mikrofilmowanych czasopism, kaset video, najbardziej wartościowych książek, dokumentów związanych z historią Międzynarodowej Organizacji Pracy i Organizacji Narodów Zjednoczonych, czasopism rosyjskich, statystyk związanych z pracą, przedwojennych czasopism, wydawnictw Ligi Narodów i wiele innych.

Wymienione materiały są udostępniane na miejscu oraz wypożyczane w systemie wypożyczeń międzybibliotecznych. Nie są wypożyczane teksty prawnicze oraz dzienniki ustaw, pozycje z księgozbioru podręcznego i publikacje organizacji międzynarodowych.

Oprócz gromadzenia, opracowywania i udostępniania różnorodnych zbiorów, Biblioteka ILO prowadzi szeroko rozwinięte usługi informacyjne, odpowiadając na pytania zadawane przez użytkowników osobiście, listownie, w formie elektronicznej, za pomocą faksu lub telefonu. Na zamówienia, w ciągu jednego dnia opracowywane są bibliografie tematyczne. W tym celu wykorzystuje się bazę danych **LABORDOC** – automatyczny katalog zbiorów Biblioteki, obejmujący ponad 350 000 rekordów.

Baza **LABORDOC** to więcej niż katalog biblioteczny, gdyż obejmuje ona nie tylko opisy bibliograficzne posiadanych dokumentów, lecz także opisy wybranych artykułów z czasopism, pełne teksty wybranych dokumentów itp. Zapewnia ona dostęp w 4 językach (angielski, francuski, niemiecki i hiszpański) do specjalistycznych dokumentów indeksowanych i klasyfikowanych w oparciu o teczaurus ILO. Omawiana baza obejmuje również linki do elektronicznych dokumentów, w tym do artykułów z czasopism, jak również linki do wyników wyszukiwań na aktualnie poszukiwane tematy.

Baza danych **LABORDOC** jest aktualizowana co tydzień i dostępna bezpłatnie na stronie internetowej: www.ilo.org/labordoc.

Biblioteka ILO realizuje swoje usługi informacyjne w różnych formach: na miejscu w czytelnicy, jak również m.in. przez aktualizowanie na bieżąco szeroko rozwiniętego portalu internetowego. Zamieszcza w nim informacje o swoich zbiorach i usługach oraz o bazach danych ILO, a także tworzy bramkę („WorkGate”)

do internetowych światowych zasobów związanych z problematyką pracy.

Strony internetowe Biblioteki, oprócz dostępu do bazy danych **LABORDOC**, zapewniają dostęp do wielu innych baz danych Międzynarodowej Organizacji Pracy: bibliograficznych, pełnotekstowych, statystycznych i prawniczych. Bazy te zawierają krajowe i regionalne informacje, o wydawnictwach ILO, o technicznej współpracy Międzynarodowego Biura Pracy, o zagadnieniach związanych z pracą, m.in. o zarządzaniu, przepisach prawnych, statystykach, stosunkach pracy, bezpieczeństwie i higienie pracy, zabezpieczeniu społecznym oraz o różnych problemach świata pracy. Bazy dotyczą również terminologii, szkolenia zawodowego oraz rehabilitacji.

Wśród baz ILO można wymienić np.:

- **ILODOC** – katalog wydawnictw ILO od 1965 r. oraz zbiór wybranych dokumentów od 1919 r. Zawiera on linki do elektronicznych dokumentów tam, gdzie to jest możliwe. Baza dostępna jest na stronie: ilis.ilo.org/ilis/eng/ilodoc/eintilo/htm

- **NATLEX** – baza zawiera informacje o prawodawstwie krajowym dotyczącym pracy, zabezpieczenia społecznego i tematyki dotyczącej praw człowieka. Zawiera ona również wybrane pełne teksty ponad 300 dokumentów. Opracowana jest w języku angielskim, francuskim i hiszpańskim. Baza dostępna jest na stronie: natlex.ilo.org

- **LABORSTA** – baza opracowywana na podstawie wydawnictwa *ILO Yearbook of Labour Statistics*, obejmująca dane statystyczne dotyczące osób pracujących, zatrudnienia, bezrobocia, płac i tematów pokrewnych. Baza dostępna jest na stronie: laborsta.ilo.org

- **ILOLEX** – trójjęzyczna pełnotekstowa baza danych, obejmująca teksty międzynarodowych norm dotyczących pracy, konwencji i rekomendacji ILO (w 7 językach), wykazy ratyfikacji w układzie wg konwencji i nazw krajów, raporty i decyzje Komitetów ILO, tekst Konstytucji ILO i postanowienia konferencji ILO. Baza zawiera ponad 75 000 pełnych tekstów dokumentów ILO. Baza dostępna jest na stronie: iloex.ilo.ch:1567/public/english/50normes/infleng/iloeng/index.htm

Biblioteka ILO specjalizuje się więc w gromadzeniu dokumentów przede wszystkim z szeroko pojętej dziedziny pracy, ale oczywiście problematyka bezpieczeństwa i higieny pracy jest również reprezentowana w jej zbiorach.

Na hasło „bezpieczeństwo i higiena pracy” w bazie danych **LABORDOC**

można wyszukać ok. 10 000 pozycji z lat 1962–2002. Są to książki, artykuły z czasopism, materiały z konferencji, przepisy prawne, dokumenty ILO (w tym konwencje ILO), dane statystyczne itp. Dokumenty te są opracowane w różnych językach, ale dominuje język angielski.

Oprócz informacji o własnych zbiorach z dziedziny bezpieczeństwa i higieny pracy, Biblioteka ILO informuje również o innych źródłach piśmiennictwa z tej dziedziny. Poprzez stronę internetową odsyłającą do innych baz danych ILO, zapewnia dostęp do międzynarodowej bazy danych **CISDOC**, zawierającej opisy ponad 50 000 dokumentów dotyczących m.in. zagrożeń fizycznych, chemicznych, biologicznych, wypadków przy pracy i chorób zawodowych oraz sposobów zapobiegania im. Baza ta obejmuje także przepisy prawne, materiały szkoleniowe, normy itp.

Baza danych **CISDOC** jest opracowywana przez drugą, obok Biblioteki ILO, placówkę informacyjną Międzynarodowej Organizacji Pracy – Międzynarodowe Centrum Informacji o Bezpieczeństwie i Higieny Pracy CIS. Jest ono również zlokalizowane w budynku Międzynarodowego Biura Pracy i specjalizuje się w gromadzeniu, opracowywaniu, udostępnianiu i rozpowszechnianiu piśmiennictwa i informacji o problematyce bezpieczeństwa i higieny pracy oraz dziedzinach pokrewnych. Centrum to opracowuje również inne bazy danych, publikuje wiele wydawnictw, prowadzi działalność informacyjną oraz prace nad encyklopedią ILO.

Międzynarodowe Centrum zorganizowało sieć 129 krajowych i współpracujących Centrów CIS, zlokalizowanych w 95 krajach na wszystkich kontynentach. W Polsce rolę Krajowego Centrum CIS pełni Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy (CIOP-PIB). Centra CIS gromadzą, opracowują i udostępniają literaturę z omawianej dziedziny na terenie

danego kraju, jak również dla wszystkich zainteresowanych [4, 5].

Chcąc zapewnić swym użytkownikom dostęp do światowych zbiorów piśmiennictwa z dziedziny bezpieczeństwa i higieny pracy oraz dziedzin pokrewnych, Biblioteka Międzynarodowej Organizacji Pracy na swej stronie internetowej zamieściła link również do sieci Centrów CIS.

Pod hasłem „bezpieczeństwo i higiena pracy” na omawianej stronie internetowej Biblioteki ILO zapewniono dostęp także do innej bazy danych ICSC, obejmującej teksty międzynarodowych kart bezpieczeństwa chemicznego oraz do bazy „Substance Abuse and Tobacco in the Workplace Database”, która obejmuje informacje o problemach związanych z zagrożeniami wynikającymi z używania w miejscu pracy alkoholu, tytoniu i innych używek.

Wykaz i opisy tych oraz innych baz danych ILO znajdują się na stronie: www.ilo.org/public/english/support/lib/dblist.htm

Biblioteka ILO stosuje nowoczesne formy doboru najbardziej wartościowych informacji potrzebnych użytkownikom. Zamieszczona na jej stronach internetowych bramka „WorkGate”, prowadzi do źródeł internetowych dotyczących problemów związanych z pracą. Jest to jednocześnie wirtualna biblioteka dla pracowników ILO oraz innych zainteresowanych, umożliwiająca dostęp do ponad 350 portali internetowych, baz danych i innych internetowych źródeł, wybranych przez pracowników Biblioteki i służby informacyjne (pod kątem jakości i przydatności danych). Użytkownicy bardzo sobie cenią ten typ selekcji danych, gdyż przy zalewie informacji internetowych bardzo potrzebne są „filtry”, które wybiorą informacje najnowsze i dla łatwiejszego dostępu zorganizują je w spójną i logiczną strukturę. Przy nawigowaniu wśród wielu źródeł informacji w Internecie, użytkownicy potrzebują takiej pomocy w celu oszczędności czasu i wysiłku.

W ramach bramki „WorkGate” zapewniono wyszukiwanie literatury i informacji na interesujący użytkownika temat przez wybór jego nazwy z załączonego wykazu tematów (symbole tematów – od A do Z). Umożliwia to uzyskanie wyselekcjonowanych informacji.

Oprócz Biblioteki Centralnej ILO, wyspecjalizowane służby informacyjne są zlokalizowane również w wielu Działach Międzynarodowego Biura Pracy oraz przedstawicielstwach ILO w około 40 kra-

jach. W przedstawicielstwach tych można uzyskać m.in. różnorodne informacje i wydawnictwa ILO.

Portal internetowy zarówno Międzynarodowej Organizacji Pracy, jak i samej Biblioteki jest oceniany przez użytkowników bardzo wysoko. Ma on czytelną i przejrzystą stronę graficzną. Strony zawierają wiele, często aktualizowanych i uzupełnianych, informacji, zarówno o działalności samej Międzynarodowej Organizacji Pracy, Międzynarodowego Biura Pracy i Biblioteki ILO, jak też o najnowszych wydarzeniach międzynarodowych w tak ważnej działalności człowieka, jaką jest udział w procesie pracy. Strony internetowe tego portalu zawierają też wiele linków do innych ważnych dla tej dziedziny życia międzynarodowych i krajowych organizacji, instytucji, stowarzyszeń itp., umożliwiając zainteresowanym specjalistom z całego świata dostęp do wybranych aktualnych informacji o postępach w światowym rozwoju nauki i praktyki w dziedzinie pracy, w tym także w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy.

Biblioteka ILO rozpowszechnia informacje o swej działalności, zbiorach i usługach nie tylko przez portal internetowy, lecz także przez zamieszczenie ich na minidysku CD (mała, prostokątna płyta wielkości dłoni) oraz w formie filmu video („Work with Information – the ILO Way”). Dysk ten oraz kasetę wideo są udostępniane bezpłatnie, m.in. użytkownikom odwiedzającym Bibliotekę.

Kolejnym sposobem rozpowszechniania informacji o zbiorach i usługach informacyjnych Biblioteki jest opracowanie i udostępnienie przez stronę internetową podręczników i materiałów szkoleniowych, opracowanych dla innych bibliotek i służb informacyjnych, związanych z problematyką pracy. Materiały te dotyczą np. zasad opracowywania opisów dokumentów do bazy LABORDOC, tezaury ILO, technik indeksacji dokumentów w ILO, komputerowego systemu Micro CDS-ISIS. Wszystkie te formy promocji mogą być ciekawym przykładem do wykorzystania przez inne biblioteki, posiadające własne strony internetowe.

Blisze informacje o działalności i zbiorach Biblioteki ILO można uzyskać na stronie internetowej: <http://www.ilo.org/public/english/support/lib/> oraz w Biurze Biblioteki i Służb Informacyjnych (Bureau of Library and Information Services – INFORM), tel.: +41.22.799.8675; fax: +41.22.799.6516; e-mail: inform@ilo.org

Biblioteka Międzynarodowej Organizacji Pracy, posiadając tak obszerne i dobrze opracowane zbiory, jest jednym z najważniejszych źródeł informacji dotyczących szerokiej problematyki związanej z pracą, którą interesuje się bardzo wielu specjalistów z różnych dziedzin. Dlatego też informacje o działalności i zbiorach tej biblioteki warte są szerokiej popularyzacji w Polsce, czemu służyć ma ten artykuł.

Na przykładzie omawianej biblioteki można zaobserwować, że na świecie zaczynają się powoli zacieśniać różnice pomiędzy tego typu biblioteką a ośrodkiem informacji. Biblioteki, dzięki komputeryzacji, prowadzą szeroką działalność informacyjną, zaś ośrodki informacji posiadają i udostępniają często pokaźne zbiory piśmiennictwa. Rozwój społeczeństw informacyjnych opiera się w dużym stopniu na gromadzeniu i międzynarodowej wymianie informacji, dlatego duże i prężne biblioteki międzynarodowych organizacji stają się ważnymi placówkami wspomagającymi ten rozwój.

Dzięki światowemu rozwojowi nauki i praktyki w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy powstało już wiele międzynarodowych i krajowych źródeł informacji o tej tematyce. Jednakże osoby zainteresowane tą dziedziną muszą pamiętać, że ze względu na jej wielotematyczność i złożoność, warto poszukiwać piśmiennictwa nie tylko w bibliotekach i ośrodkach informacji, zajmujących się bhp, ale również w różnorodnych źródłach, związanych z wieloma innymi dziedzinami życia.

PIŚMIENNICTWO

- [1] Dobrowolski Z., Franke J. *W labiryncie Internetu. Poradnik nawigacji dla bibliotekarza*. Wydawnictwo SBP, Warszawa 2000, s. 288
- [2] *ILO Library* (płyta CD z informacjami o Bibliotece ILO)
- [3] Pepol A. *Ocena bibliotecznych stron WWW*. EBIB <http://www.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib07>, nr 7, 1999
- [4] Portal internetowy Międzynarodowej Organizacji Pracy (www.ilo.org), w tym – strony Biblioteki ILO
- [5] Szczepanowska B. *Informacja naukowa w dobie globalizacji na przykładzie międzynarodowego systemu informacji naukowej o bezpieczeństwie i higienie pracy CIS*. Przegląd Biblioteczny, 3, 2002, s. 21 – 27
- [6] Szczepanowska B. *Międzynarodowe i Krajowe Centrum CIS*. Bezpieczeństwo Pracy, 11, 1999, s. 6 – 8
- [7] *Work with Information – the ILO Way*. Film o Bibliotece ILO – 21 min. Wersja PAL oraz NTSC